

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ВІДБИТКУ ПЕЧАТКИ ПРИ ЗАСВІДЧЕННІ ВІРНОСТІ КОПІЙ (ФОТОКОПІЙ) ТА КОПІЙ З КОПІЙ ДОКУМЕНТІВ ТА ВИПИСОК З НИХ

Досліджується питання доцільності спрощення порядку відкриття бізнесу шляхом внесення змін до ст.ст. 47, 76 Закону України «Про нотаріат».

Розглядається вплив скасування обов'язкового використання печатки при виготовленні підприємствами, установами та організаціями копій документів на практику нотаріального засвідчення копій з копій документів. Проаналізовано ідентифікуючі властивості печатки як обов'язкового реквізиту документів та їх копій, що подаються нотаріусу для засвідчення вірності копій та копій з копій документів, її роль у захисті документів від підробок.

Досліджується питання про юридичне значення копій документів, виданих юридичними особами, що виготовлені без використання печатки, як про обов'язкову умову нотаріального засвідчення копій з копій таких документів.

Обґрунтовується необхідність вдосконалення правового регулювання порядку видачі та засвідчення підприємствами, установами, організаціями копій документів, що стосуються прав громадян. Відзначається про необхідність оновлення законодавства у цій сфері.

Ключові слова: документ, копія, засвідчення, реквізит, печатка.

Піляй А. А. О необходимости применения оттиска печати при свидетельствовании верности копий (фотокопий) и копий с копий документов и выписок из них

Исследуется вопрос целесообразности упрощения порядка открытия бизнеса путём внесения изменений в статьи 47, 76 Закона Украины «О нотариате».

Рассматривается влияние отмены обязательного использования печати при изготовлении предприятиями, учреждениями, организациями копий документов на практику нотариального свидетельствования копий с копий документов. Проанализированы идентифицирующие признаки печати как обязательного реквизита документов и их копий, которые подаются нотариусу для свидетельствования копий и копий с копий документов, её роль в защите документов от подделок.

Исследуется вопрос о юридическом значении копий документов, выданных юридическими лицами, которые изготовлены без использования печати, как о необходимом условии нотариального свидетельствования копий с копий таких документов.

Обосновывается необходимость усовершенствования правового регулирования порядка выдачи и свидетельствования предприятиями, учреждениями, организациями копий документов, которые касаются прав граждан. Отмечается необходимость обновления законодательства в этой сфере.

Ключевые слова: документ, копия, свидетельствование, реквизит, печать.

Piliai Alona. On necessity of use of the seal for certification of copies (photocopies) and copies from copies of documents and document extracts

The article examines the viability of simplification of new business registration via implementing amendments to articles 47 and 76 in the Law of Ukraine “On Notary”. The author evaluates the effect of abolition of mandatory use of the seal in the process of manufacturing of document copies by the enterprises, institutions and organizations – that are used

in the notary certification of copies from the document copies. Identifying properties of seals as a mandatory requisite for documents and their copies, that are submitted to the notary to certify copies of documents and copies of the copies, and the role of the seal in protecting documents from falsification - are analyzed.

The given research addresses the aspect of legal value of copies that are manufactured by legal entities without the seal – as a prerequisite for certification of copies of document copies.

The article argues for improvement of the legal regulation of the issuance and certification of document copies related to the citizens' rights - by enterprises, institutions and organizations. The necessity of modernizing the legislation in this area is highlighted in the article.

Key words: *document, copy, certification, requisites of documents, seal.*

З 06.11.2014 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу» (далі - Закон)¹, який передбачає зміни до статей 47, 76 Закону України «Про нотаріат»² щодо вимог до документів, які подаються для вчинення нотаріальних дій, та щодо порядку нотаріального засвідчення вірності копій з копій документів та виписок з них. Вказаними змінами законодавець спростував необхідність використання печатки при виготовленні підприємствами, установами, організаціями копій документів, у результаті чого виникла значна правова невизначеність у регулюванні відносин при поданні таких копій нотаріусу для засвідчення вірності копій з копій документів. Як перед нотаріусами, так і перед особами, які звертаються за нотаріальним засвідченням вірності копій з копій документів та виписок з них, постає ряд запитань щодо порядку вчинення цієї нотаріальної дії, наслідків та доцільності її вчинення взагалі. Існує висока вірогідність виникнення спірних моментів щодо юридичного значення копії документа, виготовленої без відтиску печатки, щодо відповідальності нотаріуса за невиявлення або несвоєчасне виявлення підроблених документів та, як наслідок, засвідчення недо-

стовірних відомостей, а також щодо необхідності дотримання правил застосування печатки, та щодо порядку видачі та засвідчення підприємствами, установами, організаціями копій документів, що стосуються прав громадян тощо.

У правовій літературі питання про умови вчинення нотаріальних дій та про юридичне значення документів неодноразово досліджувалися у працях таких вчених як В.Н. Аргунов³, А.П. Вершинін⁴, Е.Е. Денисова⁵, В.В. Комаров⁶, О.А. Кудінов⁷, І.С. Мельник⁸, Л.К. Радзієвська⁹, В.С. Репін¹⁰, О.В. Романовська¹¹, С.Я. Фурса¹², Г.Г. Черемних¹³, К.С. Юдельсон¹⁴ та інших. Криміналістичному дослідженню документів та відбитків печаток, присвячені праці В.В. Бірюкова, В.В. Коваленка¹⁵, О.М. Глотова¹⁶, Ю.Г. Корухова¹⁷, В.К. Лисиченка¹⁸, Е.Б. Мельнікової¹⁹, С.Д. Павленко²⁰, В.Ю. Шепітька²¹ тощо. Питання професійного ризику та покладення відповідальності на нотаріуса ґрунтовно досліджувалося Н.В. Василюною²².

Відповідно до пояснювальної записки до проекту Закону²³ зазначені зміни ще будучи законопроектом були спрямовані на спрощення та прискорення порядку подання майбутніми суб'єктами господарювання документів державному реєстратору і, в певних випадках, до державної податкової служби. Законотворцями планувалося врегулювання досить вузького кола правовідносин між адміністративними органами та особами, які мають намір займатися господарською діяльністю. У незміненому варіанті правового регулювання даного питання при поданні пакету документів до державного реєстратора серед останніх передбачалася наявність нотаріально оформлених копій документів, що на думку розробників законопроекту, являло собою значну перепону для реєстрації та здійснення суб'єктами господарювання підприємницької діяльності. Ці відносини щодо оформлення електронних документів без обов'язкового використання електронного цифрового підпису та щодо відмови від обов'язкового оформлення (виготовлення) майбутніми суб'єктами господарювання печатки є предметом регулювання Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців»²⁴ і являють собою досить вузький

сегмент від величезного масиву відносин, які регулює Закон України «Про нотаріат». Стаття 47 цього Закону визначає вимоги до документів, які подаються для вчинення будь-якої нотаріальної дії. Положення цієї статті є одними з найважливіших для забезпечення стабільної роботи нотаріуса, оскільки будь-яка нотаріальна дія передбачає роботу з документами.

В результаті законотворчого процесу вносити зміни до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» та ще до ряду законодавчих актів щодо використання електронного цифрового підпису парламент відмовився. Обов'язковість його використання була обґрунтована тим, що інші, запропоновані у ст. 47 Закону реквізити на сьогодні не забезпечують належним чином ідентифікації особи заявника²⁵.

Тоді незрозумілою здається позиція законотворця щодо нехтування ідентифікуючою властивістю печатки як реквізиту, що забезпечує найвищий рівень захисту документів від підробок. Нововведення про відмову від обов'язковості виготовлення печатки, на відміну від попередньо згаданого, було підтримано і знайшло своє відображення у Законі. У якості причини у супровідних документах до законопроекту зазначалося про існування масштабних зловживань, що ґрунтуються або є похідними від встановленої законодавством обов'язковості використання печаток. При цьому розробники законопроекту ні у самому проекті ні у супровідних документах до нього не запропонували жодних альтернативних засобів підтвердження автентичності документів чи їх копій, виготовлених без використання печаток. Більш того, доцільність скасування обов'язкового застосування печатки ані взагалі, ані щодо копій (фотокопій) документів зовсім не коментується ні Головним науково-експертним управлінням, ні Головним юридичним управлінням.

Печатка та власноручний підпис особи у своєму поєднанні є тими реквізитами, які використовуються при виготовленні документів з давніх-давен²⁶ та володіють найбільшим ступенем захисту від підробок. На сьогодні людство не запропонувало рівноважного заміника з відповідним ступенем захисту документа. Більш того, на

певному етапі історичного розвитку вони виступають у ролі ідентифікуючої ознаки для виокремлення документів як таких, оскільки інші реквізити, у тому числі і ті, які після внесення змін залишилися переліченими у ч. 2 ст. 47 Закону України «Про нотаріат», навіть у сукупності не підтверджують автентичності документу належною мірою.

Печатка є не менш важливим ідентифікатором, а подекуди і більш вагомим у порівнянні з електронним підписом, оскільки застосування останнього в Україні запроваджено зовсім недавно, а законодавство, що регулює правильність його застосування, тільки розвивається. Наприклад, відносно нещодавно прийнятий Закон України «Про електронну комерцію»²⁷ містить лише загальні засади використання електронної договірної форми відносин і майже не приділяє уваги засобам захисту таких документів, внаслідок чого правове регулювання порівняно нової сфери відносин для українського суспільства є досить поверховим.

Наявність самої печатки є серйозною перепоною для виготовлення та застосування підробок документів особливо у нотаріальній практиці, оскільки нотаріус сам по собі не є експертом і не має фізичних можливостей направляти усі надані йому для вчинення нотаріальних дій документи до експертної установи для перевірки на предмет дійсності. Особливо це стосується документів та їх копій, виданих підприємствами, установами, організаціями, які засвідчуються ними відповідно до Порядку видачі та засвідчення підприємствами, установами, організаціями копій документів, що стосуються прав громадян²⁸, а потім подаються нотаріусу для засвідчення копій з їх копій.

Слід вказати, що на сьогодні залишаються чинними правила щодо проставлення печатки на документах взагалі, які, хоча і носять рекомендаційний характер, цілком виправдовують себе, оскільки кожен суб'єкт господарювання має бути в першу чергу сам заінтересований у збереженні та підвищенні власної ділової репутації. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо застосування ДСТУ 4163-2003²⁹ відбиток печатки проставляють на документах, що за-

свідчують права громадян і юридичних осіб, фіксують факти втрати грошових коштів і матеріальних цінностей, а також у випадках, передбачених нормативно-правовими актами. Перелік документів, на які необхідно ставити печатку, наводять в інструкціях з діловодства. Печаткою засвідчують підпис відповідальної особи. Відбиток печатки слід проставляти таким чином, щоб він охоплював частину назви посади особи, яка підписала документ (3 – 4 літери). Відбиток повинен добре читатися. На відтисках не дозволяються будь-які виправлення, доповнення, зміна тексту чи конфігурації зображення. Дотримання зазначених та решти передбачених рекомендацій з правильного проставлення відтисків печатки є запорукою захисту від підроблення документів, а отже шахрайства та, як наслідок, порушення прав та законних інтересів як фізичних, так і юридичних осіб. Очевидно, що з технічної точки зору печатку підробити на багато складніше, ніж підпис, тому скасування її обов'язковості є усуненням суттєвої перестороги від правопорушень.

Для цілей даного дослідження важливо приділити увагу застосуванню такого реквізита, як відмітка про засвідчення копій документів, які ними видаються. Її застосування передбачає у якості обов'язкової складової відбиток печатки. Така відмітка проставляється на копіях документів під реквізитом «Підпис» з метою засвідчення їх відповідності оригіналу. Зазвичай вона складається зі слів «З оригіналом згідно», назви посади, підпису особи, яка засвідчує копію, її ініціалів та прізвища, дати засвідчення копії та печатки організації чи її служби діловодства³⁰. Цей реквізит за своєю природою є комплексним і відповідно до інструкцій з діловодства розглядається як єдине ціле. У разі відсутності одного з елементів втрачається сенс його застосування в цілому. Це врегульовано згаданим вище Порядком видачі та засвідчення підприємствами, установами, організаціями копій документів, що стосуються прав громадян, зміни до якого не вносилися. Печатка у свою чергу є обов'язковим елементом більшості комплексних реквізитів документів. Її відсутність дає привід сумніватися у достовірності закріпленої інформації. Особливо це стосується документів, виданих юридич-

ними особами, оскільки підпис, хоча і уповноваженої особи, залишається більшою мірою підтвердженням її власної відповідальності за вчинення певних дій від імені юридичної особи, яку вона представляє. Печатка за своєю природою є атрибутом, не притаманим для використання фізичною особою поза здійснення нею підприємницької діяльності, а тому має більше значення для надання аутентичності і, як наслідок, достовірності відомостям, закріпленим у документі, виданому юридичною особою. З цього випливає, що копія документа, виготовлена без печатки, втрачає юридичне значення, що у свою чергу є однією з обов'язкових умов вчинення такої нотаріальної дії як засвідчення вірності копії з копії документа. Таким чином, відсутність відтиску печатки нівелює юридичне значення копії документа взагалі.

Про необхідність використання печатки як невід'ємного реквізиту документів зазначається і у наукових працях з нотаріату усіх часів. К.С. Юдельсон, крім того, наголошує про важливість використання печатки поряд з іншими реквізитами для виготовлення документів, щодо яких не встановлена визначена форма³¹. Це є особливо актуальним для документів та їх копій, що видаються юридичними особами за зверненнями громадян, оскільки нотаріальні дії щодо засвідчення вірності копії та копії з копії документів за своїм призначенням є такими, що мають сприяти громадянам у реалізації їх прав та відстоюванні законних інтересів.

Законодавство не дає відповіді на запитання, яким має бути порядок домовленості щодо застосування печатки між громадянином та підприємством, установою, організацією, до якого він звертається за належним засвідченням копії документа для реалізації своїх прав та законних інтересів. Чи може громадянин наполягати на використанні печатки і на якій підставі він може отримати відмову, законодавство відповіді не дає. У пояснювальній записці та в усіх інших супровідних документах до Закону йдеться лише про врегулювання правовідносин між юридичними особами та відповідними державними органами щодо процедури відкриття бізнесу. Документ, як об'єкт дослідження під час вчинення нотаріальних дій не розгляда-

ється взагалі. Навіть укладення правочинів між суб'єктами господарювання без застосування печаток не коментується.

Міністерство юстиції України з приводу обговорюваних нововведень у своєму листі від 14.08.2014 № 6820-0-4-14/8.¹³² лише відмічає наявність нововведення до Цивільного кодексу України³³ щодо відмови від обов'язковості та переходу до добровільності використання печаток суб'єктами господарювання приватного права. Зміни, запропоновані Законом до статей 47, 76 Закону України «Про нотаріат», не згадуються у цьому документі взагалі. При цьому Міністерство підготувало та своїм наказом внесло зміни до Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України³⁴, намагаючись формально привести його у відповідність до Закону України «Про нотаріат» зі змінами.

Звідси випливає питання, яким чином повинен діяти нотаріус у випадку звернення до нього громадянина за засвідченням вірності копії з копії документа, виготовленої без застосування печатки. У зв'язку з тим, що автори законопроекту при підготовці змін до ст. 76 Закону України «Про нотаріат» зовсім не врахували особливостей нотаріальних правовідносин за участю громадян, чинна редакція цієї статті містить значну прогалину, про що вже було зазначено раніше.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про нотаріат» нотаріус зобов'язаний сприяти громадянам, підприємствам, установам і організаціям у здійсненні їх прав та захисті законних інтересів, роз'яснювати права і обов'язки, попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду. Законодавством про нотаріат на нотаріуса покладається обов'язок щодо перевірки законності документів, поданих для вчинення нотаріальних дій. У свою чергу копія, яка подається нотаріусу для вчинення будь-якої нотаріальної дії, являє собою документ, який становить предмет діяльності нотаріуса, зокрема підлягає перевірці на дійсність, відповідність законодавству та наявність юридичного значення. Щодо підстав гарантувати законність (у даному випадку дійсність) поданого для

вчинення нотаріальної дії документа (копії, виготовленої підприємством, установою, організацією) питання залишається спірним, оскільки нотаріус сам по собі не є експертом з дослідження документів. При цьому слід пам'ятати, що на сьогодні у законодавстві відсутні будь-які методичні вказівки для нотаріуса, у разі дослідження ним документа на предмет підробки самостійно без залучення експерта. З іншого боку не можна однозначно стверджувати, що у нотаріуса є підстави для відмови у вчиненні нотаріальної дії через відсутність відбитку печатки, оскільки у законодавстві передбачено можливість направлення документів на експертизу.

Щодо відсутності юридичного значення документа, виданого юридичною особою, тим більше його копії, відсутність відбитку печатки, на думку автора, є вагомим аргументом для відмови у вчиненні нотаріальної дії. Як відомо, відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про нотаріат» нотаріальні органи вчиняють нотаріальні дії з метою надання їм юридичної вірогідності. У випадку нотаріального засвідчення вірності копії з копії документа, виготовленої суб'єктом господарювання без печатки, на нотаріуса автоматично покладається відповідальність як за дійсність такої копії, так і за дійсність самого документа. За таких умов важко визначитися з відповіддю на питання, чи може нотаріальне засвідчення вірності копії з копії документа, виготовленої підприємством, установою, організацією без застосування печатки сприяти реалізації прав та законних інтересів заявника, чи навпаки сприятиме розширенню можливостей для зловживань з боку осіб, які добре оволоділи технікою підроблення підпису. У такій ситуації у правовому регулюванні вказаної нотаріальної дії залишається величезний ризик надання юридичної вірогідності неправдивим відомостям, шляхом нотаріального засвідчення вірності копій та копій з копій документів.

Слід погодитися з позитивною практикою відмови від обов'язковості застосування печаток при виготовленні документів в інших країнах, таких як Великобританія, США, Кіпр. Зокрема в Англії та Уельсі Закон про компанії 1989 року усунув вимогу компаніям мати звичайну печатку взагалі. Деякі інші юридичні особи (які не є ком-

паніями зареєстрованими згідно з Законом про компанії) все ще обов'язані мати і використовувати печатки. Також закон 1989 року не стосується юридичних осіб — інститутів однієї особи таких як міністр уряду або Єпископ Церкви Англії. Тому там, де юридична особа як інститут однієї особи повинна вчинити правочин, вона продовжує використовувати офіційну печатку³⁵, що вкотре вказує на другорядність захисної ролі підпису у документах, виданих від імені юридичних осіб.

Відмова від печатки в умовах жорсткої конкуренції, де суб'єкти господарювання дбають про власну ділову репутацію і в першу чергу самі зацікавлені у дотриманні вимог законодавства, має дещо інший характер. На відміну від ситуації, що склалася у правовому регулюванні використання печатки в Україні, такий досвід пов'язаний з діяльністю чітко визначеного кола виключно юридичних осіб і зовсім не зачіпає відносини, учасниками яких є громадяни. Одночасно з нововведенням за кордоном було передбачено додаткові вимоги до тих документів, які раніше повинні були вчинятися з печаткою. Наприклад, такі документи як правочини, повинні вчинятися виключно службовими особами компанії з покладенням на них відповідальності. Вітчизняне законодавство не надало жодних альтернативних заходів захисту документів від підробок, обґрунтовуючи нововведення необхідністю термінового спрощення порядку започаткування підприємницької діяльності.

За законодавством Кіпру, що регулює діяльність компаній, передбачено наявність так званої «корпоративної печатки», підпис будь-якої уповноваженої компанії особи при цьому прирівняний за юридичною силою до відтиску печатки. Проте, не зважаючи на наявність такої печатки, письмові угоди, які раніше необхідно було підписувати під корпоративною печаткою компанії, можна підписувати і без такого відтиску. Обов'язковість використання печатки може бути встановлена статутом компанії, який зазвичай, окрім наявності такої печатки, встановлює необхідність підпису двох або більше осіб³⁶.

В усіх цих країнах в основному закон надає можливість суб'єктам господарювання самостійно вирішувати питання про застосу-

вання відтисків печаток і таким чином захищати себе за домовленістю між собою. Українське законодавство до обговорюваного нововведення брало на себе роль такого захисника незалежно від бажань та складу учасників правовідносин. Нині ця роль покладається на сторони при укладенні правочинів та на нотаріусів в усіх інших можливих випадках, що на думку автора є необґрунтованим і безпідставним. Також, при тому, що обов'язковість скріплення правочину печаткою може бути визначена за письмовою домовленістю сторін (ст. 207 Цивільного кодексу України), законодавець жодним чином не визначає коло осіб, які можуть бути учасниками правочинів, укладених без прикладення печаток.

Враховуючи викладене слід сказати, що Закон, прийнятий Верховною Радою України 15.04.2014 року, недостатньо врегулював питання про обов'язковість застосування печаток при виготовленні документів та зумовив наявність великої законодавчої прогалини у регулювання нотаріальних відносин взагалі та щодо засвідчення вірності копій та копій з копій документів зокрема. Його прийняття слід вважати дещо передчасним для українського суспільства. Очевидно, що від цього найбільше потерпатиме нотаріальна практика по засвідченню вірності копій з копій документів, виданих підприємствами, установами, організаціями, оскільки прийняття закону відбулося з порушенням меж правового регулювання у цій сфері. Закон породив багато невизначеностей та створив безмежний простір для зловживань з боку недобросовісних учасників правовідносин як по відношенню до осіб, які звертаються за вчиненням цієї нотаріальної дії, так і по відношенню до нотаріусів.

Підґрунтям проблеми правової невизначеності використання печатки при виготовленні копій (фотокопій) документів та виписок з них можна вважати відсутність у законодавстві про нотаріат чіткого визначення поняття документа, його основних ознак та необхідних реквізитів. Законодавче закріплення такої дефініції значно зменшило б ймовірність внесення подібних змін до Закону України «Про нотаріат», оскільки дало б змогу прямо вказати на їх протиріччя з діючою нормою закону. По-друге, спираючись на поняття

документа, нотаріуси могли б мати законну підставу для відмови у нотаріальному засвідченні вірності копії та копії з копії паперу, який по суті не є документом.

Як варіант часткового вирішення даної проблеми можна запропонувати прийняття окремого нормативно-правового акта, спрямованого на чітке врегулювання порядку засвідчення юридичними особами вірності копій документів, які вони видають. На сьогодні це питання регулює Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про порядок видачі та засвідчення підприємствами, установами, організаціями копій документів, що стосуються прав громадян»³⁷. Частиною четвертою пункту 1 цього Указу вірність копії документа засвідчується підписом керівника або уповноваженої на те службової особи і печаткою. Хоча цей документ на сьогодні є досить застарілий і потребує перегляду, він залишається єдиним чинним спеціальним нормативно-правовим актом, який визначає порядок засвідчення копій документів підприємств, установ, організацій, які їх видають.

Є очевидним, що нововведення щодо відміни обов'язковості печатки у теперішньому вигляді має або матиме значні негативні наслідки. Можливим виправленням ситуації можна вважати скасування Закону України від 15.04.2014 року. При цьому необхідно врегулювати проблему з більш детальним визначенням кола осіб, які можуть засвідчувати копії (фотокопії) документів і які можуть звертатися за належним засвідченням. Також доцільно було б закріпити права та обов'язки щодо роз'яснення можливості подальшого використання особами виданих їм копій документів для забезпечення прав та законних інтересів. Порядок та вимоги, яких необхідно дотримуватися у процесі започаткування бізнесу, мають бути визначені не у Законі «Про нотаріат», оскільки предметом правового регулювання останнього є значно ширше коло правовідносин. Адекватне законодавче закріплення забезпечить, по-перше, чітке розмежування повноважень та відповідальності суб'єктів правовідносин як щодо державної реєстрації юридичних осіб, так і щодо засвідчення вірності копій з копій документів та виписок з

них. По-друге, частка нотаріальних дій по засвідченню вірності копій документів та виписок з них протягом тривалого часу залишається значною серед усіх вчинюваних нотаріальних дій. Підвищення довіри до засвідчення копій документів юридичними особами сприятиме спростуванню уявлень про формальний підхід нотаріальних органів до засвідчення вірності копій та копій з копій документів, що вкоренилися за радянських часів. При цьому жодним чином не применшується роль нотаріату у засвідченні копій та копій з копій документів, оскільки існує безліч нормативно-правових актів, зокрема і Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», які вимагають саме нотаріальної форми засвідчення копії документа для реалізації прав та законних інтересів осіб.

1. *Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу* : Закон України від 15.04.2014 року № 1206-VII // ВВР України. – 2014. – № 24. – Ст.885. **2.** *Про нотаріат* : Закон України від 02.09.1993 року № 3425-XII // ВВР України. –1993. – № 39. – Ст. 383. **3.** *Аргунов В. Н.* Нотариальные услуги населению / Аргунов В.Н. – М. : Сов. Россия, 1991. – 160 с. **4.** *Вершинин А. П.* Юридические документы в нотариальной и судебной практике / Вершинин А.П. – М. : Юрид. Лит., 1993. – 222 с. **5.** *Денисова Е. Э.* Нотариат в Российской Федерации : учебник / Денисова Е.Э. – М. : ТК Велби, Прспект, 2003. – 392 с. **6.** *Нотариат в Україні* : підручник / за ред. В. В. Комарова. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 320 с. **7.** *Кудинов О. А.* Нотариат в Российской Федерации : Курс лекций / Кудинов О.А. – М. : Ось – 89, 2005. – 239 с. **8.** *Мельник І.С.* Вексель як документ в нотаріальному процесі / І.С. Мельник // Право України. – 2006. – № 2. – С. 54–57. **9.** *Радзівєвська Л.К.* Нотариат в Україні : навчн. посібн. / Л.К. Радзівєвська, С.Г. Пасічник / за відп. ред. Л.К. Радзівєвської. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 528 с. **10.** *Репин В. С.* Настольная книга нотариуса: Теория и практика / Репин В.С. – М. : Юрид. лит., 1994. – 286 с. **11.** *Романовская О. В.* Нотариат в Российской Федерации. Проблемы развития

/Романовская О.В. – СПб. : Юрид. Центр Пресс, 2004. – 440 с.

12. *Фурса С.Я.* Нотаріальний процес: Теоретичні основи / Фурса С.Я. – К. : Істина, 2002 – 320 с.

13. *Черемных Г. Г.* Нотариальное право Российской Федерации : учебник / Черемных Г.Г. – М. : Эксмо, 2004. – 717 с.

14. *Юдельсон К. С.* Советский нотариат /Юдельсон К.С. – М. : Госюриздат, 1959. – 376 с.

15. *Бирюков В. В.* Криминалистическое исследование документов / В.В. Бирюков, В.В. Коваленко. – Луганск : Ред. – изд. Отд. ЛИВД МВД Украины, 1999. – 164 с.

16. *Глотов О. М.* Осмотр документов следователем : учебн. пособ. / Глотов О.М. – Л., 1983. – 42 с.

17. *Корухов Ю. Г.* Криминалистическое исследование документов : учеб. пособ. для студентов фак. сов. стр-ва / Корухов Ю.Г. – М. : ВЮЗИ, 1975. – 104 с.

18. *Лисиченко В. К.* Криминалистическое исследование документов / Лисиченко В.К. – К., 1971. – 77 с.

19. *Мельникова Э.Б.* Некоторые вопросы криминалистической идентификации печатей и штампов по оттискам / Мельникова Э.Б. – М., 1956. – 47 с.

20. *Павленко С.Д.* Криминалистическое исследование оттисков печатных форм / Павленко С.Д. – К., 1970. – 83с.

21. *Шепітько В. Ю.* Встановлення змін в документі / Шепітько В.Ю. // Криміналістика : навч. видання. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2001. – С. 131

22. *Василина Н.* Професійний ризик у нотаріальній діяльності / Н. Василина // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка . – 2010. – Вип. 84. – С. 71-73.

23. *Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу» від 06.06.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47320*

24. *Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців : Закон України від 15.05.2003 № 755-IV // ВВР України. – 2003. – № 31-32. – Ст.263.*

25. *Висновок* Головного науково-експертного управління від 03.07.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=4732

26. *Сэмюэл Н. Крамер.* История начинается в Шумере / Сэмюэл Н. Крамер. / пер. Ф. Л. Мельденсона ; под ред. и с предисл. В. В. Струве. — М. : Из-

дательство "Наука", 1965. — 256 с. **27.** *Про електронну комерцію* : Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII // ВВР України. — 2015. — № 45. — Ст.410. **28.** *Про порядок* видачі та засвідчення підприємствами, установами, організаціями копій документів, що стосуються прав громадян : Указ Президії Верховної Ради СРСР від 04.08.1983 № 9779-X [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rada.gov.ua **29.** *Методичні рекомендації щодо застосування ДСТУ 4163i2003* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://document.ua/metodichni-rekomendaciyi-shodo-zastosuvannja-dstu-41632003-E-nor7340.html> **30.** Там само. **31.** *Юдельсон К. С.* Научно-практический комментарий о государственном нотариате / Юдельсон К.С. — М. : Госюриздат, 1970. — С. 254. **32.** *Лист* Міністерства юстиції України щодо відмови від обов'язковості та переходу до добровільності використання печаток суб'єктами господарювання приватного права від 14.08.2014 № 6820-0-4-14/8.1 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v6820323-14/card6#Public> **33.** *Цивільний кодекс* України від 16.01.2003 № 435-IV // ВВР України. — 2003. — №№ 40-44. — Ст.356. **34.** *Про затвердження* Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 // Офіційний вісник України. — 2012. — № 17. — Ст. 632. **35.** *Електронний ресурс*. — Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Печатка> **36.** *Електронний ресурс*. — Режим доступу : <http://spektor.ua/uk/article/nalitchie-petchatey-v-pravo-a-neobuязannosty/> **37.** *Про порядок* видачі та засвідчення підприємствами, установами, організаціями копій документів, що стосуються прав громадян : Указ Президії Верховної Ради СРСР від 04.08.1983 № 9779-X [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rada.gov.ua

Piliai Alona. On necessity of use of the seal for certification of copies (photocopies) and copies from copies of documents and document extracts

The article comments the amendments to article 47, 76 to Law of Ukraine “On Notary” on the basis of which the legislation eliminated the

requirements to documents to be submitted for notarization: the use of official seal of the legal entity when issuing documents. The stated adopted-new document is directed to the regulation of relations on incorporation of entrepreneurship activity. The author considers the impact of rejection of mandatory application of the seal when the companies, institutions and organizations produce copies of documents on to the practice of notarization of copies from copies of documents. It makes an accent on necessity to adherence of edges of legal regulation when amending current regulatory acts. It points out on necessary determination of circle of subjects who shall have the order of application of imprints of seals when producing copies related. When examining the provided documents on the conformity to legislative requirements, the notary shall conclude on whether it is possible or impossible to notarize a specific deed. Therefore the author draw the attention to the issue on a legal meaning of copies of documents issued by legal entities, that produced without the application of seal as a mandatory term of notarization of copies from copies of such documents. The article analyzed identification peculiarities of seals a mandatory detail of documents and their copies, submitted for notarization of copies and copies from copies of the document, their role in protection of documents from falsification. It justifies the reasonability of the use of rules of application of seals on the legislative level. It also points out on necessity to improve the legal regulation of the order of issue and certification of copies of documents by legal entities, institutions and organizations. It is determined that the update of the legislation in this field is necessary. This is an especially urgent issue for documents and their copies issued by legal entities by the address of nationals since notarizations of copies and copies from documents by their purpose assist nationals in fulfillment of their rights and protection of legal interests. The article analyzes foreign experience regarding to the rejection of mandatory application of seals by legal entities. Despite the situation appeared in legal regulation of the seal in Ukraine, such experience relates to the activity of a certain circle of legal entities and does not relate to relations, the members of which are private individuals. The author suggests the ways to overcome legal uncertainty

borne by rejection of mandatory availability of seals on documents. All of them are directed to eliminate discrepancies of legal regulation of relations in both governmental registration of commercial activity subject and in notary field.

Key words: document, copy, certification, requisites of documents, seal.